

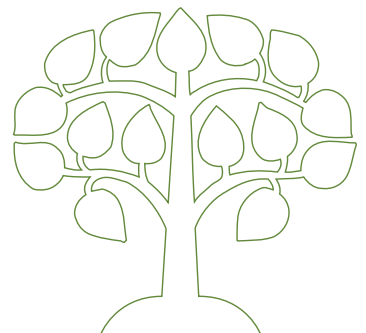

LINDESBERGS
KOMMUN

Riktlinje Vård- och Omsorgsboende inklusive boendeformer 2025–2030

Socialnämnden

Strategi
Plan/program
»Riktlinje
Regler och instruktioner

Fastställt av: Socialnämnden

Datum: 2025-02-27

För revidering ansvarar: Socialnämnden

För eventuell uppföljning och tidplan för denna ansvarar: Socialförvaltningen

Dokumentet gäller för: Vård och Omsorg, E-hälsa och Myndighet, förvaltningsledning

Dokumentet gäller till och med: 2030-12-31

Innehåll

Syfte.....	4
Bakgrund.....	4
Särskilda boenden - SÄBO	4
Ordinärt boende	10
Korttidsboende	11
Parboende.....	11
Växelvårdsplats	11
Den enskildes perspektiv.....	12
Utformningen av särskilda boenden	13

Syfte

Syftet med Riktlinje vård- och omsorgsboende är att det ska fungera som ett stöd för tillämpning av den angivna lagstiftningen gällande boendeformer och bostadsförsörjning i detta dokument (lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar 2000:1383 samt SoL 5 kap. 5 §) och arbeten för nya boenden. Riktlinjen ska forma den ram inom vilken framtidens äldreboende ska utformas, och säkerställer ändamålsenliga lokaler, närmiljö, säker verksamhetsmiljö och bra kvalitativ vård och omsorg med meningsfullhet.

Bakgrund

Kommunen har enligt lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) ansvar för bostadsförsörjningen och ska planera för den genom att anta riktlinjer. Syftet med planeringen ska vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. Lindesbergs kommun har en övergripande *Riktlinje för bostadsförsörjning 2025–2028* som syftar till att verka för bostadsförsörjningen i enlighet med lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Den här riktlinjen för *Vård och omsorgsboende inklusive boendeformer* är en avgränsad riktlinje, utifrån *Riktlinje för bostadsförsörjning 2025–2028*.

Socialförvaltningen i Lindesberg kommun ska så långt möjligt verka för kvarboende i ordinärt boende vilket innebär att enskilda så länge som möjligt, skall kunna bo kvar i den egna bostaden med stöd av hemtjänst och kompletterande insatser. Biståndsbeslut för tillgång till aktuella boendeformer i Lindesbergs kommuns styrs av *Riktlinje för biståndsbedömning enligt Socialtjänstlagen (SoL) inom vård och omsorg, antagen av Socialnämnden*. Den ska vara en vägledning vid beslut för den enskilde där det alltid görs en individuell behovsprövning.

Särskilda boenden - SÄBO

Se även Socialnämndens *Strategi Framtidens äldreomsorg*. Målgruppen äldre personer i behov av särskilt boende har förändrats på senare år. Vilket i sin tur innebär förändrade krav och kompetenser på de verksamheter som kommunen driver. Många äldre väljer idag att ansöka om att få flytta till ett särskilt boende, då de har en upplevd ensamhet, oro och att inte ha närhet till vårdpersonal som man skulle vilja. De har ofta flera funktionsnedsättningar såsom fysiska, kognitiva och känslomässiga, vilket skapar svårigheter i deras dagliga liv. (*Perspectives on the daily life of older adults applying for a nursing home, Lisa Spang, Örebro Universitet, 2024*). Kommunens äldreomsorg styrs huvudsakligen av socialtjänstlagen (SoL) och lagen om hälso- och sjukvård (HSL). Regler och allmänna råd om särskilt boende för äldre och vård av demenssjuka finns framtagna av Socialstyrelsen och Boverket. Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd (5 kap. 5 § socialtjänstlagen). Den enskilde ska ha ett omfattande behov av stöd med omvårdnad, hälso- och sjukvårdsinsatser, tillsyn och trygghet under hela dygnet. Behoven av omvårdnad och trygghet skall inte gå att tillgodose med hemtjänst eller annat bistånd. Insatser som hemtjänst och trygghettillsyn ska ha prövats i första hand eller övervägts i andra hand men är inte tillräckligt, då behovet är för stort för att kunna tillgodose i det ordinära boendet.

Under åren 2019 till 2023 ökade antalet invånare i åldern 80+ från antalet 1456 till 1673 i Lindesberg kommun, det motsvarar en ökning av andelen från 6,2% till 7,2% av totala befolkningen. Den andelsökningen märktes dock inte på förvaltningens olika äldreboenden där andelen i stället sjönk från 13,5% till 10,9% under motsvarande period.

Medelåldern på särskilt boende har legat på 86,5 år mellan 2019 – 2022, det sjönk något året därefter till 85,9. En förklaring att andelen inte ökat på samma sätt på boendena är att åldern för inflyt är omkring 86 år det vill säga flera av de äldre är en bra bit över 80 + (källa: Kommunens befolkningsprognos).

Antalet totala platser på kommunens boenden har varit oförändrade under längre tid vilket har lett till att enskilda har fått vänta på verkställighet av tagna beslut för boende. Minskad andel äldre på särskilda boenden, som i stället bor kvar i ordinärt boende istället är inte problematisk i sig om kommunen om kan erbjuda andra insatser som tillgodoser de vård- och omsorgsbehov som finns hos de äldre. Däremot är det problematiskt att äldre personer får vänta längre på att få sina beslut om särskilt boende verkställt på grund av brist på platser (källa: Behov av och tillgång till särskilda boendeformer för äldre, Socialstyrelsen 2021).

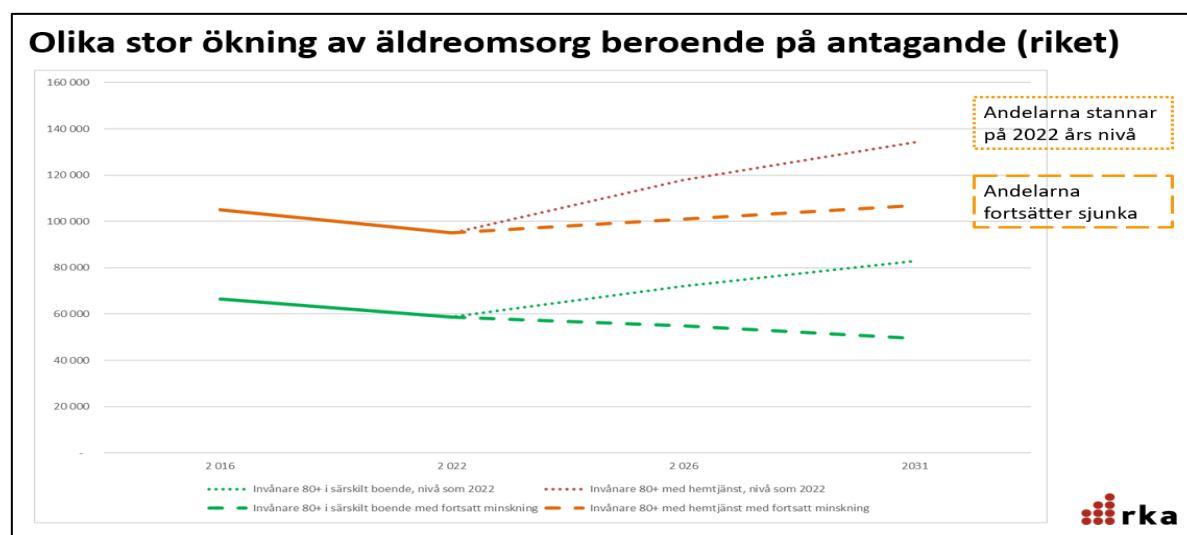
Att räkna ut antal framtida platser på särskilda boenden blir olika beroenden på vilket antaganden och scenarier man räknar utifrån. Ett nationellt räkneexempel kan ses i bild 1. Lidesbergs kommuns egna räkneexempel har två liknande utfall, beroende på vilket antagande som används.

Exempel 1: Skulle det vara samma andel år 2034 som 2023 på våra särskilda boenden, 10,9%, skulle det motsvara i antal en ökning med cirka 75 platser då antalet totalt i åldersgruppen 80+ ökar de närmaste åren i kommunen.

Exempel 2: Åldern för inflyt på boendena är omkring 86 år, motsvarande prognos för antalet platser för åldern 85+ som för 80+ motsvarar i stället en ökning med knappt 55 platser.

Vilken av prognoserna man än räknar på ovan så behövs det en ökning av antalet platser på de särskilda boendena i storleksordningen 50–75 platser. Åldern för inflyt på boendena är omkring 86 år, det skulle tala för att utgå från exempel 2. (källa: Kommunens befolkningsprognos och Kolada).

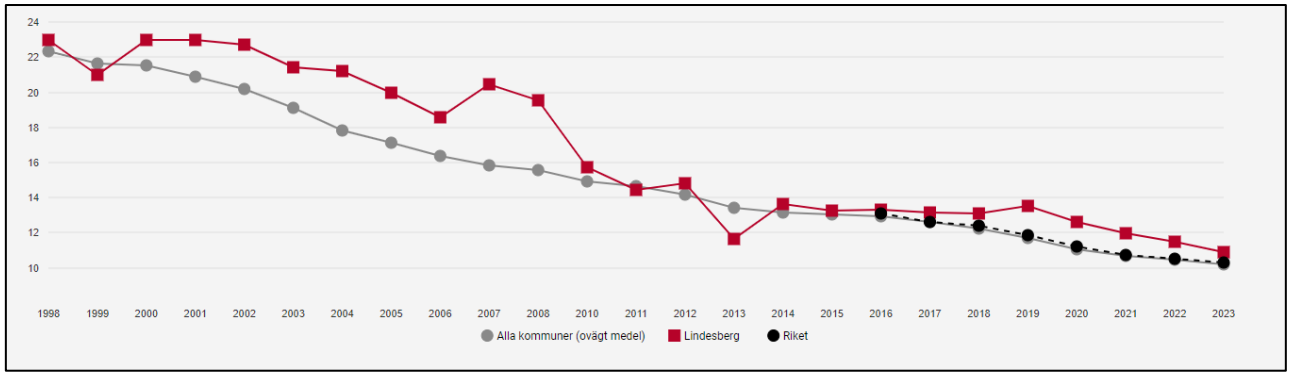
Olika stor ökning beroende på antagande, riket
Bild 1

2023 var andelen i åldern 80+ på särskilda boenden 10,9%, 2019 låg den andelen på 13,5%, (bild 2).

Invånare 80+ i särskilt boende, andel

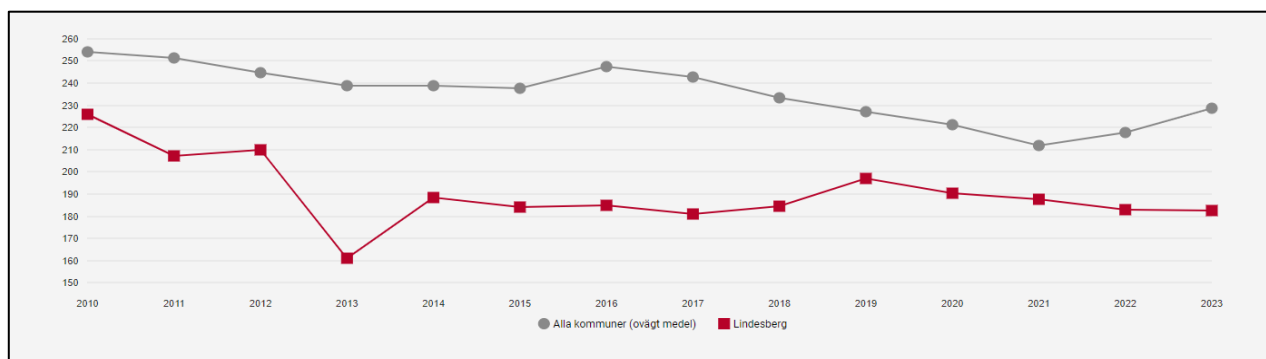
Bild 2

2023 var antalet i åldern 80+ på särskilda boenden 183, 2019 var det 197, bild 3.

Brukare 80+ i särskilt boende äldre, antal

Bild 3

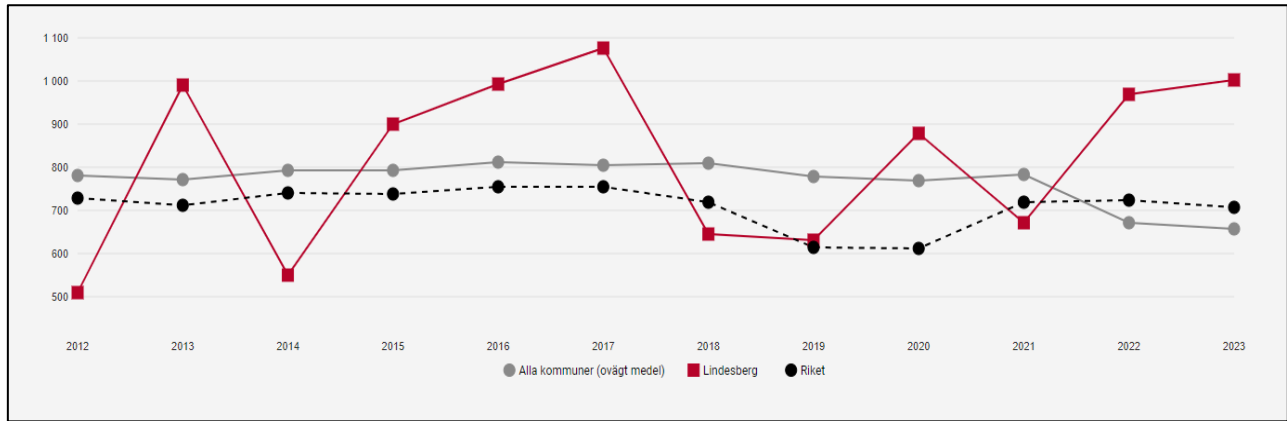
Observera att även om totala andelen kommuninvånare 80+ som bor på särskilda boende sjunker i framtiden så kan antalet på särskilda boenden bli fler det då andelen av det totala antalet 80+ i kommunen ökar se text ovan.

Socialstyrelsen pekar ut ett antal faktorer som påverkar behov och tillgång till särskilt boende för äldre. Faktorer som kan påverka att efterfrågan på platser faktiskt blir färre trots allt (källa: *Behov av och tillgång till särskilda boendeformer för äldre, Socialstyrelsen 2021*).

- Hur den lokala demografiska utvecklingen ser ut?
- Hur hälsan är hos den äldre befolkningen lokalt?
- Finns förebyggande arbete och andra insatser för att förlänga kvarboende, såsom anhörigstöd, mötesplatser dagverksamhet?
- Hur är hemtjänsten organiserad och hur välfungerade är den samt hur och på vilket sätt fungerar hemsjukvården?
- Hur mycket information kommunen har idag om hur äldre personer bor och hur de vill bo i framtiden.
- Om kommunen har en dialog med bostadsbolag om vilka bostäder som finns i kommunen och hur tillgängliga dessa är och skulle behöva vara utifrån de äldre personernas behov.
- Vilka politiska behov som fattas.

I tidigare bostadsförsörjningsplan lyftes också faktorer som påverkar efterfrågan på boendeplatser. Det var faktorer såsom den medicinska utvecklingen och utvecklingen av hur dagens hemtjänst och hemsjukvård bedrivs. Även faktorer som andra boendeformer, om kommunen eller privata aktörer till exempel bygger andra typer av mellanboenden för äldre såsom trygghetsboende (*Strategisk lokal- och bostadsförsörjning, White arkitekt, Lindesberg kommun, 2021*). Tillgängligheten av lediga platser påverkas även av hur länge den enskilde äldre bor på boendet. Sedan 2021 till och med 2023 har vårdtiden som den enskilde bor på särskilt boende i Lindesberg kommun ökat från 671 dagar till 1003 dagar. Vårdtiden har dock gått mycket upp och ner åren innan 2021 (bild 4).

Medianvårdtid i särskilt boende antal dagar
Bild 4

Antal platser - Särskilda boenden

Antalet platser kommer under 2025 bli totalt 262 platser på SÄBO. Det är en ökning med 16 platser som möjliggörs genom att platser vid dagens korttidsboende upphör (blir en ny enhet istället) och i stället blir de platserna en del av platserna för Grönboda SÄBO. Samtliga platser på SÄBO är uppdelat på sex olika boendehus. Ett boende i Fellingsbro, ett i Frövi, tre i centrala Lindesberg och ett i Storå.

Platserna är fördelade på 150 "vanliga" platser, 102 platser kognitiv svikt/demens och 10 platser psykiatri. Utöver det kommer det finnas omkring sju platser för växelvård uppdelat på fyra boendehus. I framtiden finns planer att ha större delen av växelvårdplatserna på nya korttidsenheten på Lindesbergs lasarett.

Viljeinriktning är även att möjliggöra för mer flexibla lösningar att kunna ställa om antalet platser efter behov, till exempel möjliggöra för omvandling till växelvårdsplatser eller platser för särskilt boende. Något som en extern utredning påpekade under hösten 2024 vid ekonomisk genomlysning av socialnämndens verksamheter.

Specificerat antalet platser och verksamhet våren 2025:

- **Ekgården** i Fellingsbro: Säbo 24 lägenheter, Säbodemens 8 lägenheter, Växelvård 2 lägenheter
- **Solliden** i Frövi: Säbo 23 lägenheter, Säbodemens 8 lägenheter
- **Källgården** i Lindesberg: Säbodemens 38 lägenheter, Växelvård 2 lägenheter
- **Ågård** i Lindesberg: Säbo 44 lägenheter, Säbodemens 16 lägenheter
- **Tallåsen** i Lindesberg: Säbo 20 lägenheter, Säbodemens 32 lägenheter, Psykiatri 10 lägenheter, Växelvård 2 lägenheter
- **Grönboda** i Storå: Säbo 39 lägenheter, Växelvård 1 lägenhet

Under flera år har det varit brist på antalet platser vid särskilt boende i Lindesberg kommun. Antalet individer som väntar på en plats ligger mellan 45–60, av de väntar över hälften på plats för boende för kognitiv svikt (det är till exempel demens). Likaså är det över hälften som är boende på kommunens korttidsboende som väntar på boendeplats för kognitiv svikt vid SÄBO. Under tiden har flertalet enskilda fått vänta på plats vid nuvarande korttidsboende på Grönbodahemmet vilket gjort att behovet av korttidsplatser ökat och det i sin tur leder till stor risk att enskilda blivit kvar på lasarettet längre tid än nödvändigt. En kommun har enligt lagstiftning tre månader på sig att verkställa ett gynnande beslut annars riskerar kommunen sanktionsavgift.

Det är även flertalet enskilda som väntar på plats till någon av växelvårdsplatser som finns.

Ordinärt boende (hemtjänst)

Hjälp i hemmet (ordinärt boende) är ett behovsprövat bistånd enligt socialtjänstlagen. Insatserna skall innebära att människor garanteras en skälig levnadsnivå. Den ges när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamhet eller liknande underlätta för den enskilde att bo kvar hemma och att ha kontakt med andra (3 kap, 6 § första stycket SoL). Insatserna ska i så stor utsträckning som möjligt utformas utifrån den enskildes önskemål, ett rehabiliterande arbetssätt och ett personcentrerat förhållningssätt ska genomsyra arbetet och uppmuntra den enskilde att ta egna initiativ. 2023 var antalet i åldern 80+ i ordinärt boende 280 och 2019 låg det på i antal 258 (bild 5).

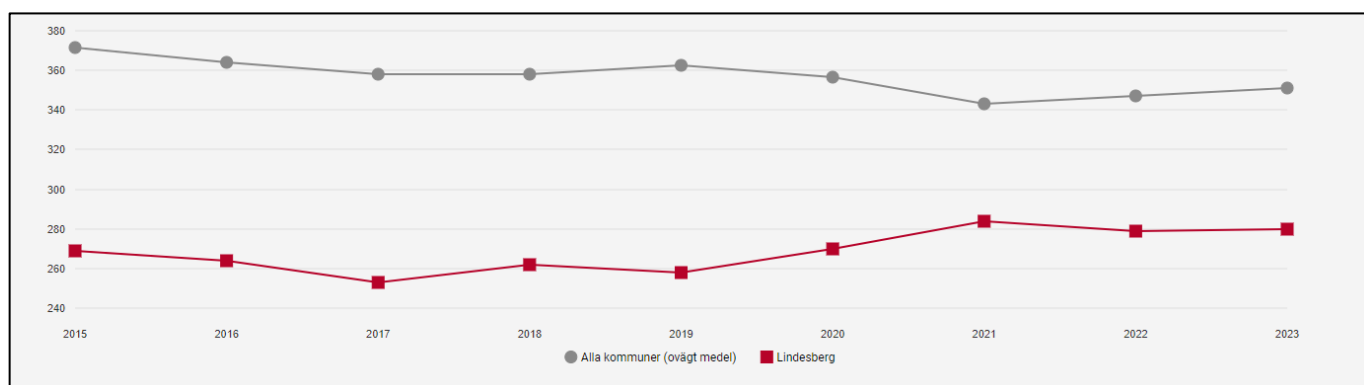
Stöd till anhöriga och avlösning i hemmet

I Lindesbergs kommun finns möjlighet till anhörigstöd i form av avlösning i hemmet, ordinärt boende. Syftet med kommunens anhörigstöd är att stödja den enskilde så att den ska orka, få möjlighet till egen tid och att känna sig trygg i rollen som anhörig. Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har en funktionsnedsättning. (5 kap. 10 § socialtjänstlagen).

Dagvård för personer med kognitiv svikt.

Från och med 2025 kan Lindesberg kommun igen erbjuda dagvård för personer med kognitiv svikt. Det ska innebära en ökad livskvalité för personer med en demensdiagnos, men även ge avlastning för anhöriga. I de nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom står att socialtjänsten bör erbjuda anpassad dagverksamhet till personer med mild till måttlig demenssjukdom respektive till yngre personer med demenssjukdom. Syftet är att erbjuda personer med demenssjukdom gemenskap och aktivering för att ge dem möjlighet att bo kvar så länge som möjligt i sitt hem. Dagverksamheten ska kunna erbjuda meningsfulla aktiviteter, social samvaro, individuellt stöd och struktur i vardagen. Det ska även vara avlastning för anhöriga. Insatsen är i hög grad ett komplement till andra insatser inom socialtjänsten. (Dagverksamhet för personer med demenssjukdom – En vägledning, Socialstyrelsen 2020)

Hemtjänsttagare 80+ i ordinärt boende, antal
bild 5

Korttidsboende

När insatserna inte räcker till i det ordinära boendet och hemsituationen tillfälligt sviktar, är korttidsvistelse en tillfällig stödinsats som kan beviljas som ett komplement till hemtjänst och hemsjukvård. Det gäller även när personer i samband med utskrivning från sjukhus tillfälligt är i behov av stödinsatser som inte kan tillgodoses i det ordinära boendet. Då kan boende på korttidsboende vara ett alternativ. Vårdplatser på korttidsboende är dock endast aktuellt om insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen och Socialtjänstlagen ej är tillräckliga i ordinarie boende.

Under våren 2025 kommer ett nytt korttidsboende, korttidsenhet, öppna på Lindesbergs lasarett i stället för dagens korttidsboende på Grönboda i Storå. Planen är att så småningom även kunna ha ett antal växelvårdsplatser vid korttidsenheten. Enligt tidigare politiskt beslut ska det finnas plats för 23 enskilda.

Parboende

I de fall en make, sambo eller registrerade partner är i behov av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 § socialtjänstlagen skall med skälig levnadsnivå förstås att båda bereds plats i samma boende om de begär det (2 kap. 2 § socialtjänstförordningen). Med samma boende har Socialstyrelsen definierat boende i samma rum, samma lägenhet eller inom samma boende (särskilt boende). Parboende verkställs företrädesvis i varsin lägenhet i samma särskilda boende. Det viktiga är att personerna upplever sig sammanbo. Detsamma gäller för de par där båda har beslut om särskilt boende.

Förtydliganden av begreppet "*Medboende*", det är den som flyttar med en biståndsberättigad person till ett särskilt boende utan att själv ha behov och beslut om en sådan insats. Medboende får bo i samma lägenhet som den med behov. Däremot när båda har behov/beslut så får de bo i varsin lägenhet på samma boende. Läs mer i *Riktlinje för biståndsbedömning enligt Socialtjänstlagen – SoL – inom vård och omsorg*.

Växelvårdsplats

Om behovet inte kan tillgodoses med hemtjänst eller andra avlastningsformer kan växelvård beviljas. Växelvård innebär växelvis boende på korttidsplats och i hemmet. Växelvård beviljas som stöd för enskild och anhörig. Idag finns sju växelvårdsplatser fördelat på fyra olika boenden. Viljeinriktning är att arbeta för mer flexibla lösningar gällande växelvårdsplatser anpassat efter behov.

Den enskildes perspektiv

Från genomförda workshops i samband med framtagande av *Strategi för framtidens äldreomsorg* lyftes att framtida boendeformer för äldre i kommunen behöver tillgång till andra boendeformer än det Socialnämnden kan erbjuda idag. Utifrån kommunens bostadsförsörjningsansvar handlar det i första hand om boendeformer som möjliggör mindre stegförflyttning mellan ordinärt boende (med hemtjänst) och de särskilda äldreboendena SÄBO. Det kan då vara former av seniorboende, trygghetsboende eller serviceboende, där man utifrån behov är autonom men vid behov finns möjlighet för att ta emot vård och omsorg. Den typ av boendeformer regleras i Lindesbergs kommuns riktlinje för Bostadsförsörjning och eventuella andra styrdokument beroende på frågeställning.

Från nämnda workshops bekräftas även att de enskilda som flyttar in på SÄBO blir äldre och har alltmer omfattande sjukdomsbilder och vårdbehov. Många gånger har de enskilda komplexa behov, är multisjuka, lider av kognitiv svikt eller psykiska besvär/sjukdom, missbruk etcetera. Det kommer av den anledningen att vid de olika boendena behövas en utveckling av fler platser för kognitiv svikt (exempelvis demens), palliativ vård och socialpsykiatri. Även att det inom boendet finns en möjlighet för differentiering av vård beroende på hur långt gången man till exempel är i demenssjukdomen. Parallellt med det måste kompetensutveckling följa med personal. Önskvärt och behov kan även vara ett skapande av mobilt team för kognitiv svikt i framtiden. Dagvård för personer med kognitiv svikt ska starta under 2025 och var också något som framkom vid workshops.

Önskemål det finns behov av är ett än mer utvecklat främjande och förebyggande arbete för att stärka den enskildes hälsa och motverka ofrivillig ensamhet, ett sådant arbete är inkluderat digitala hjälpmedel och digitala lösningar. Utveckling av samverkan med föreningsliv och civilsamhället är en del som kan gynna att möjliggöra boende så långt som möjligt i ordinärt boende (eller någon mellanform som ännu inte finns) alternativt stöd till verksamheten på SÄBO.

I och med den nya socialtjänstlagen som väntas träda i kraft i juli 2025 kommer det främjande och förebyggande arbetet få en tydligare prioritering och dessa frågor kommer att lyftas upp än mer.

Utformningen av särskilda boenden

Antagna tidigare politiska beslut under 2024 gör att det inte är aktuellt med byggande av ett nytt äldreboende, särskilt boende (SÄBO) under 2025 eller 2026. I och med det läget är det inte aktuellt med mer konkretisering och fördjupning av dessa riktlinjer. Tydligare riktlinjer skrivs med fördel i anslutning till nya direktiv och uppdrag för ett nytt äldreboende, SÄBO samt i syftet.

Vid nytt beslut av särskilt boende så rekommenderas att fördjupa utifrån denna riktlinje med tidigare rubriker och text samt tillhörande rubriker nedan.

- Grundkriterier god boendemiljö
- Utemiljö
- Utrymme gemensamma aktiviteter
- Aktivitetsrum
- Dagverksamhet
- Rum för välbefinnande
- Boendet, lägenheterna
- Kök
- Hygienutrymme
- Allmänna utrymmen inom enheter
- Verksamhetslokaler
- Övrigt